

Rīgā

27.05.2021. Nr. LPA 1.8.-15
Uz 13.05.2021. Nr. 18 5.§ VSS-406

Finanšu ministrijai

*Priekšlikumi un iebildumi par “Eiropas Savienības
Struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2021.–2027. gada
plānošanas perioda darbības programma”*

Biedrība “Latvijas Pilsoniskā alianse” (turpmāk – LPA) ir iepazinusies ar Finanšu ministrijas sagatavoto projektu “Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2021.–2027. gada plānošanas perioda darbības programma” (turpmāk – DP) un sniedz šādus priekšlikumus un iebildumus.

LPA aicina DP iekļaut un īstenošanā ievērot sekojošus horizontālos principus:

- 1) vienāda pieeja investīcijām visiem
- 2) partnerība Eiropas Savienības fondu plānošanā, ieviešanā un uzraudzībā
- 3) Sociāli atbildīgi publiskie iepirkumi
- 4) DP ir saskaņā ar politikas plānošanas dokumentiem

1. Vienāda pieeja investīcijām visiem - DP saskatāma nevienlīdzīga attieksme pret dažādiem sektoriem un tautsaimniecības dalībniekiem, tas ir, DP ietvarā finansējuma saņēmēji vai iesaistītās personas aktivitātēs ir business un publiskais sektors, taču netiek ietverts bezpeļņas sektors, tāpēc aicinām nodrošināt investīciju pieejamību arī bezpeļņas sektoram - biedrībām un nodibinājumiem un sociālajiem uzņēmumiem. Attiecīgi aicinām arī labot DP redakcijā politisko mērķu iznākuma rādītājus un mērvienības, iekļaujot arī bezpeļņas sektoru - biedrībām un nodibinājumiem un sociālajiem uzņēmumiem.

Aicinām nostiprināt vienlīdzīgas attieksmes principu DP vadības un kontroles sistēmā (6.sadaļa “Partnerība”), papildinot ar jaunu punktu šādā redakcijā:

“Lai nodrošinātu vienlīdzīgu pieeju investīcijām visiem, Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2021.–2027. gada plānošanas perioda vadības likumā un attiecīgi ikvienā specifiskā atbalsta mērķī (SAM) investīciju pieeja tiek paredzēta visām juridiskām formām, tai skaitā biedrībām un nodibinājumiem, izņemot gadījumus, kad ir pamatoti un nozīmīgi argumenti pieeju investīcijām attiecināt tikai uz komersantiem. Katrs izņēmums tiek īpaši argumentēts.”

Tāpat aicinām arī DP pēc iespējas mainīt terminu “uzņēmums” uz “privātais sektors”, terminu “uzņēmējdarbības sektors” uz “privātais sektors”, terminu “uzņēmējdarbība” uz “privātā sektora darbība”, terminu “komercdarbība” uz “saimnieciskā darbība”.

Papildus aicinām izteikt DP punktus, kas skar investīciju pieejamību, šādās redakcijās:

(119) Inovāciju vadība RIS3 jomās: investīcijas prasmju attīstībai inovāciju vadībā specializētu mācību veidā saimnieciskās darbības veicējiem, augstākās izglītības un zinātnes institūcijām, biedrībām un nodibinājumiem un sociālajiem uzņēmumiem, lai palielinātu to spēju piedalīties interaktīvos un atvērtos inovāciju procesos, un nodrošinātu to inovētspēju.

(120) Galvenās mērķgrupas: Augstskolas, zinātniskās institūcijas, zinātniskais personāls, akadēmiskais personāls, studējošie, saimnieciskās darbības veicēji, biedrības un nodibinājumi un sociālie uzņēmumi.

(126) Atbalsts privātajam sektoram, tai skaitā biedrībām un nodibinājumiem un sociālajiem uzņēmumiem jaunu produktu attīstībai un internacionalizācijai. Pilna inovāciju cikla atbalsta nodrošināšana RIS3 specializācijas jomu ietvaros ar mērķi veicināt sadarbību starp *triple-helix* pārstāvjiem inovācijas procesa ietvaros, tādā veidā paaugstinot privāto P&A investīciju apjomu. Atbalsta nodrošināšana jaunu un inovatīvu produktu izstrādei un attīstībai, sadarbības veicināšanas aktivitātēm starp uzņēmējdarbības, pētniecības sektoru, biedrībām un nodibinājumiem un sociālajiem uzņēmumiem, internacionalizācijas aktivitātēm, t.sk. dalības veicināšanai ES līmeņa pētniecības programmās, u.c. atbalsts aktivitātēm, kas sekmēs inovāciju kapacitāti uzņēmējdarbības sektorā. Atbalsts komersantiem (internationalizācijas, sadarbības veicināšanas u.c. aktivitātes) ekosistēmu ietvaros, kurās ir novērojamas inovāciju kapacitātes pieauguma tendences.

(129) Atbalsts privātajam sektoram, tai skaitā biedrībām un nodibinājumiem un sociālajiem uzņēmumiem pētniecības un inovācijas aktivitātei: lai veicinātu P&I mērķu sasniegšanu un ņemot vērā finanšu tirgus nepilnību, plānots sniegt finanšu instrumentus uzņēmumu inovatīvu tehnoloģiju attīstībai. Finanšu instrumentu pakalpojumu nepieciešamību pamato tirgus nepilnību analīze finanšu pieejamības jomā, t.sk. reģionos.

(130) Galvenās mērķgrupas: Mazie un vidējie komersanti, vidējās kapitalizācijas sabiedrības (*mid-caps*, ar darbinieku skaitu līdz 3000), lielle saimnieciskās darbības veicēji (t.sk. pašvaldību un valsts kapitālsabiedrības), inovāciju klasteri, par inovācijas politikas izstrādi un īstenošanu atbildīgās iestādes, zinātniskās un pētniecības institūcijas, tehnoloģiju pārneses institūcijas, biedrības un nodibinājumi un sociālie uzņēmumi.

1.2.2. SAM “Izmantot digitalizācijas priekšrocības privātā sektora attīstībai”

(135) Atbalstāmās darbības: Atbalsts privātajam sektoram, tai skaitā biedrībām un nodibinājumiem un sociālajiem uzņēmumiem dažādās digitalizācijas pakāpēs. Lai 2027.gadā sasniegtu izvirzīto mērķi 17.vieta DESI indeksa rādītājā “Digitālo tehnoloģiju integrācija”, ir nepieciešams koncentrēties uz uzņēmumu, īpaši MVU, izpratnes veicināšanu par digitalizācijas pozitīvo ietekmi uz uzņēmuma ilgtspēju un produktivitāti, konsultāciju pieejamību visā Latvijas teritorijā un tehnoloģiju testēšanu un ieviešanas vadību uzņēmumiem ar dažādu digitalizācijas līmeni.

(137) Lai nodrošinātu jebkādu investīciju (piem., apmācību granti, finanšu instrumenti) efektīvu un jēgpilnu izmantošanu, privātajam sektoram, tai skaitā biedrībām un nodibinājumiem un sociālajiem uzņēmumiem tiks piedāvāts veikt digitālā brieduma novērtējumu, kas tiks nodrošināts ar kvalificētu digitālo aģentu starpniecību visā Latvijas teritorijā vai uzņēmumam griežoties pie DIC vai reģionu uzņēmējdarbības centru ekspertiem. (..)

(138) Balstoties uz privātā sektora, tai skaitā biedrību un nodibinājumu un sociālo uzņēmumu digitālā brieduma novērtējumu un identificētajām vajadzībām, uzņēmumiem un to darbiniekiem tiks nodrošinātas specializētas digitālo prasmju apmācības, kas ietver zināšanu apguvi ar mērķi veicināt uzņēmumu konkurētspēju un efektivitāti caur darbinieku prasmju pilnveidošanu mūsdienīgu digitālo analītikas rīku, sistēmu un programmatūru izmantošanā, kā piemēram uzņēmuma specifisku lietojumprogrammu apguve, datu analītikas kursi, e-komercijas prasmes, digitālais mārketingu u.c.

(139) Lai nodrošinātu Latvijas privātā sektora, tai skaitā biedrību un nodibinājumu un sociālo uzņēmumu konkurētspējas pieaugumu, Izglītības un zinātnes ministrija papildinās Ekonomikas ministrijas atbalsta instrumentus un veidos digitālās ekscelences starpnozaru apmācības programmu, koncentrējoties uz digitālo tehnoloģiju integrāciju uzņēmuma pārvaldības procesos, nodrošinot augsta līmeņa digitālo prasmju apmācības vadošajiem darbiniekiem uzņēmumos ar augstu vai vidēju digitalizācijas brieduma pakāpi.

(141) Atbalsts privātā sektora, tai skaitā biedrību un nodibinājumu un sociālo uzņēmumu digitalizācijai: lai veicinātu digitālo mērķu sasniegšanu un ņemot vērā finanšu tirgus nepilnību, plānots sniegt finanšu instrumentus un apmācību grantus uzņēmumu digitalizācijai. Finanšu instrumentu pakalpojumu nepieciešamību pamato tirgus nepilnību analīze finanšu pieejamības jomā, t.sk. reģionos.

(142) Galvenās mērķa grupas: Sabiedrība un saimnieciskās darbības veicēji (mazie, vidējie un lielie), augstskolas, publiskais sektors, plānošanas reģioni un pašvaldības, personas, kas gatavojas uzsākt saimniecisko darbību, mazas vidējās kapitalizācijas sabiedrības (mid-caps; darbinieku skaits līdz 499), jaunuzņēmumi, biedrības un nodibinājumi, sociālie uzņēmumi.

(147) Atbalstāmās darbības: Atbalsts inovācijas un saimnieciskās darbības motivācijai. Atbalsta mērķis ir motivēt uzsākt saimniecisko darbību un motivēt pievērsties inovatīvu risinājumu izstrādei un lietošanai, tādējādi sekmējot inovatīvo privātā sektora, tai skaitā biedrību un nodibinājumu un sociālo uzņēmumu spēlētāju īpatsvaru ekonomikā. Atbalsts paredzēts nefinanšu veidā, nodrošinot pasākumus, mārketinga aktivitātes un jaunrades veicināšanu inovācijās un saimnieciskās darbības uzsākšanas segmentā, t.sk., piešķirot godalgas. Atbalsts tiek fokusēts uz uzņēmējdarbības uzsācējiem, jaunuzņēmumiem, MVU, biedrībām un nodibinājumiem, sociālajiem uzņēmumiem it īpaši RIS3 specializācijas jomās.

(148) Atbalsts inkubācijas procesa nodrošināšanai vidēji augsto un augsto tehnoloģiju, un radošo industriju jomā (finanšu, nefinanšu atbalsta pasākumi) – sniegt atbalstu un veicināt ieinteresētību saimnieciskās darbības uzsākšanā, attīstīšanā, t.sk. esošiem komersantiem, un biznesa komandu veidošanā vidēji augsto un augsto tehnoloģiju jomā un radošo industriju jomā, tādējādi sekmējot produktu un/vai tehnoloģiju ar augstu pievienoto vērtību radīšanu. Tiks nodrošināta inkubācijas pakalpojuma sasaiste un virzība uz P&A&I un produktiem ar augstu pievienoto vērtību, atbalsta instrumenta ieviešanu nodrošinot LIAA sadarbībā ar augstākās izglītības iestādēm un radošo industriju pārstāvjiem. Atbalsta ietvaros tiks sniegtas apmācības, mentorings, konsultācijas, nodrošināts augstāko izglītības iestāžu atbalsts prototipu izstrādē biznesa inkubācijas klientam, atbalsts prototipa komercializācijai, investīciju piesaistei tālākai attīstībai un tirgus izpētei, kā arī citi atbalsta veidi tos pielāgojot klienta vajadzībām. Atbalstu paredzēts sniegt nefinanšu un grantu veidā. Pateicoties augstāko izglītības iestāžu un to pārstāvniecību iesaistei tiks nodrošināt arī reģionālais pārklājums. Vienlaikus, ņemot vērā augstāko izglītības iestāžu iesaisti atbalsta instrumenta ieviešanā, tiks veicināta komersantu un zinātniskā sektora sadarbība, kopīgu projektu īstenošana, kā arī tiks veicināta inovatīvu uzņēmumu, tai skaitā sociālu uzņēmumu rašanās.

(149) Jaunu produktu, tehnoloģiju vai pakalpojumu attīstīšana un komercializācija – sniegt atbalstu privātajam sektoram, tai skaitā biedrībām un nodibinājumiem un sociālajiem uzņēmumiem, t.sk. sadarbībai ar pētniecības organizācijām (atbalsts inovāciju vaučeru veidā, atbalsts augsti kvalificēta darba spēka piesaistei), (pētniecības ideju komercializācijai). (..)

(153) Galvenās mērķgrupas: Sīkie (mikro), mazie, vidējie un lielie saimnieciskās darbības veicēji, mazas vidējās kapitalizācijas sabiedrības (mid-caps ar darbinieku skaitu līdz 3000), lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, pētniecības organizācijas, fiziskas

personas, jaunuzņēmumi, zinātniskās institūcijas, reģionālās institūcijas (piemēram, plānošanas reģioni, tūrisma informācijas centri, punkti, biroji, muzeji. u.c.) un organizācijas, biedrības un nodibinājumi un sociālie uzņēmumi .

1.3.1. SAM “Izmantot digitalizācijas priekšrocības pilsoņiem, privātajam sektoram, tai skaitā biedrībām un nodibinājumiem un sociālajiem uzņēmumiem un valdībām”

(158) Atbalstāmās darbības: Lai veicinātu jaunu, inovatīvu privātā sektora, tai skaitā biedrību un nodibinājumu un sociālo uzņēmumu pakalpojumu veidošanu, plānota publisko informācijas sistēmu atvēršana izmantošanai privātajam sektoram. (..)

(173) Galvenās mērķgrupas: privātais sektors, tai skaitā biedrības un nodibinājumi un sociālie uzņēmumi, visa Latvijas sabiedrība, valsts pārvalde, pašvaldības, plānošanas reģioni.

(225) Galvenās mērķgrupas: Iedzīvotāji, privātais sektors, tai skaitā biedrības un nodibinājumi un sociālie uzņēmumi, pašvaldības un visa sabiedrība kopumā.

2. Partnerība Eiropas Savienības fondu plānošanā, ieviešanā un uzraudzībā - nostiprināt biedrību un nodibinājumu partnerību Eiropas Savienības fondu plānošanā, ieviešanā un uzraudzībā, kā arī pilnveidot partnerības principa ieviešanu turpmākajā ES fondu vadībā. Tāpat aicinām stiprināt pilsoniskās sabiedrības līdzdalību un iesaistīt to rīcībpolitikas plānošanā un īstenošanā, kā arī nodrošināt konsultāciju kvalitātes pilnveidi izpildvarai un likumdevējam, paredzot biedrību un nodibinājumu līdzdalības iespējas politikas plānošanas procesos un it īpaši Eiropas Savienības fondu plānošanā un uzraudzībā visās nozarēs.

Sadarbības partneru iesaistes principu nostiprināšana DP vadības un kontroles sistēmā (6.sadaļa “Partnerība”), papildinot ar jauniem punktiem šādā redakcijā:

“Lai nodrošinātu, ka publiskās pārvaldes un pilsoniskās sabiedrības partnerība tiek īstenota profesionāli, tiks nodrošināts, ka līdzdalība ES Struktūrfondu Uzraudzības komitejās un Apakškomitejās tiek nodrošināta no Tehniskās palīdzības, sedzot līdzdalības administratīvās izmaksas.”

“Nozaru ministrijas rīko publiskās apspriedes ar visām iesaistītajām pusēm, tai skaitā biedrībām un nodibinājumiem par Eiropas Savienības struktūrfondu programmu plāniem, tai skaitā arī norādot iemeslus, ja nozaru ministrija nav paredzējusi rīkot projektu konkursus ar biedrību un nodibinājumu dalību.”

3. Sociāli atbildīgi publiskie iepirkumi

Publisko iepirkumu likums ļauj publisko iepirkumu procesā piemērot sociāli atbildīga publiskā iepirkuma kritērijus, lai pirktu ētiski ražotus produktus, veicinātu mazo un vidējo uzņēmumu lielāku piekļuvi publiskajam iepirkumam, nodrošinātu pienācīgus darba apstākļus, kā arī veicinātu labākus darba nosacījumus cilvēkiem ar invaliditāti un citiem nelabvēlīgā situācijā esošiem cilvēkiem. Sociāli atbildīgs iepirkumā publiskā pasūtījuma ietvaros tiek iegādātas preces vai saņemti pakalpojumi, tai skaitā, tiek īstenotas kādas sociālās vajadzības vai radīta pozitīva ietekme uz sociālo izaicinājumu. Piemēram, 20% no visas kopsummas, kas tika izmantotas publisko iepirkumu veikšanai, pakalpojuma sniedzējs/preču piegādātājs īstenojis dažādus sociāli atbildīgi publiskā iepirkuma kritērijus jeb klauzulas.

Latvijā ir personu grupas, kurām grūti iekļauties darba vidē – personas ar invaliditāti, romi, bijušie ieslodzītie, ilgstošie bezdarbnieki un citi. Eiropas Komisija ir norādījusi, ka “publiskās pārvaldes iestādes var izmantot publisko iepirkumu iespēju stratēģiskāk, lai par katru iztērēto

valsts līdzekļu *euro* saņemtu iespējami labāku rezultātu un tādējādi palīdzētu padarīt mūsu ekonomiku inovatīvāku, ilgtspējīgāku, iekļaujošāku un konkurētspējīgāku (...)

Rosinām arī noteikt, ka visos būvniecības publiskajos iepirkumos tiek piemērotas sociāli atbildīga publiskā iepirkuma klauzulas – radot darba vietas personām no dažādām mērķgrupām. Nodarbinātības formas var būt dažādas. 5 % no visiem publiskā iepirkuma izpildē nodarbinātiem ir personas no sociālās atstumtības mērķgrupām (mērķgrupas uzskaitījums MK noteikumos Nr.173 (2018)).

Sociāli atbildīgu iepirkumu principu nostiprināšana DP vadības un kontroles sistēmā (6.sadaļa “Partnerība”), papildinot ar jauniem punktiem šādā redakcijā:

“Lai nodrošinātu sociāli atbildīgu principu ieviešanu, Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2021.–2027. gada plānošanas perioda vadības likumā un attiecīgi ikvienā specifiskā atbalsta mērķī (SAM) tiek piemēroti sociāli atbildīga publiskā iepirkuma kritēriji, izņemot gadījumus, ja ir pamatoti un nozīmīgi argumenti šādus kritērijus konkrētajā iepirkumā neiekļaut. Katrs izņēmums tiek īpaši argumentēts.”

4. DP būtu veidojams saskaņā ar politikas plānošanas dokumentiem, it īpaši ar Nacionālo attīstības plānu 2021-2027.

Saeima, apstiprinot Nacionālo attīstības plānu 2021-2027, nepārprotami pilsonisko dialogu ir pielīdzinājuši sociālajam dialogam, tādējādi “(..) nosakot dialogam ar pilsonisko sabiedrību līdzvērtīgu pieeju - sociālo dialogu visos lēmumu pieņemšanas posmos, tādējādi stiprinot demokrātiju, palielinot iedzīvotāju savstarpējo uzticēšanos un uzticēšanos valstij (..)”, kas nozīmē, ka tā izpausmes arī ir līdzvērtīgas un tās nav, kā plānā minēts – kā kvalitatīva informēšana, bet gan strukturēts dialogs pilsoniskās sabiedrības organizācijām ar valdību un citiem lēmumu pieņēmējiem, ar mērķi veidot tiesisko regulējumu.” Taču DP esošā redakcija neiekļauj konkrētas darbības, kas nodrošina pilsoniskā dialoga ieviešanu Latvijā kā tas nostiprināts Nacionālajā attīstības plānā.

Pilsoniskais dialogs un pilsoniskā līdzdalība

Aicinām DP iekļaut **pamatus pilsoniskajam dialogam, kā to ir paredzējis arī likumdevējs, apstiprinot Nacionālo attīstības plānu 2021.-2027.gadam.** Esošie sabiedrības līdzdalības formāti Latvijā nespēj pilnvērtīgi nodrošināt to sabiedrības grupu interešu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas procesā, kam tā ir nepieciešama visvairāk. Latvijā pielietotais trīspusējais sociālais dialogs neatbilst mūsdienu un nākotnes nodarbinātības un iesaistes jaunajām formām un sociālo spēlētāju daudzveidībai, tādēļ ir jāievieš pilsoniskais dialogs, lai nodrošinātu mūsdienīgu, dialogu sociāli ekonomiskos jautājumos un līdzdalību visos līmeņos un lēmumu pieņemšanas posmos nefragmentējot sociālos partnerus no pilsoniskās sabiedrības. Esošajā DP redakcijā pilsoniskais dialogs tiek pielīdzināts nevis sociālajam dialogam, bet pilsoniskajai līdzdalībai, taču tas ir nekorekts pilsoniskā dialoga koncepta lietojums, pilsoniskais dialogs ir strukturēts dialogs. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Sociālais dialogs Austrumu partnerības valstīs”: Pilsoniskais dialogs ir dialogs kas saista visas pilsoniskās sabiedrības organizācijas savā starpā un ar valdību vai tās pārstāvjiem, un tā nolūks ir veicināt līdzdalības demokrātiju, balstoties uz pilsoņu kompetenci un ieinteresētību, ko viņi īsteno pašu veidotajās organizācijās, lai aizstāvētu noteiktas intereses, sasniegtu noteiktus mērķus vai atbalstītu noteiktas vērtības. (..) Lai varētu pastāvēt pilsoniskais dialogs, ir jāatzīst pilsoniskās tiesības un cilvēka pamattiesības, īpaši vārda brīvība, biedrošanās un pulcēšanās brīvība. Šīs tiesības ir noteiktas ES Pamattiesību hartā.”

Attiecīgi aicinām veikt sekojošas DP redakciju korekcijas:

“(87) Latvijā sociālo partneru iesaiste reformu un politiku veidošanā ir labi nostādīta, tomēr dialogs ar pilsonisko sabiedrību vēl ir jāspēcina un jāievieš pilsoniskais dialogs, tāpat kā sociālo partneru un pilsoniskā dialoga īstenotāju ierobežotā kapacitāte, kas neļauj jēgpilni un savlaicīgi nodrošināt nepieciešamo iesaisti. Vienlaikus, lai veicinātu pilsonisko līdzdalību, jārisina jautājumi, kas skar pašu sabiedrību, tā piemēram, Latvijas iedzīvotāji ir mazaktīvi pilsoniskajā līdzdalībā un sociālais dialogs ir vāji attīstīts. Pilsoniskās līdzdalības rādītājs Latvijā zems. Būtisks šķērslis trešo valstu pilsoņu līdzdalībai aktīvai sabiedriskajai darbībai pastāvīgo iedzīvotāju veidotās organizācijās un aktivitātēs ir nepietiekamas latviešu valodas zināšanas, kas primāri negatīvi ietekmē informācijas pieejamību par līdzdalības iespējām.

(362) **Pilsoniskā un sociālā dialoga veicināšanai** paredzēts stiprināt sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju kapacitāti, kas īsteno pilsonisko dialogu, pilnveidojot pilsonisko un sociālo dialogu visos lēmumu pieņemšanas posmos – tādējādi stiprinot demokrātiju, palielinot iedzīvotāju savstarpējo uzticēšanos un uzticēšanos valstij. Sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju, kas īsteno pilsonisko dialogu kapacitāte stiprināma, atbalstot šo organizāciju veiktspēju piedalīties likumdošanas procesā un nacionālō reformu īstenošanā, sekmēt kvalitatīvu nodarbinātību nozarēs, taisnīgus darba apstākļus un Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanu, veicināt sociālo partneru pārrunas par koplīgumu slēgšanu, kā arī izpratni par koplīgumiem nozarēs. Plānota ekspertu piesaiste, sociāli ekonomisko datu apkopošana un analīze pilsoniskās sabiedrības, kas īsteno pilsonisko dialogu un sociālo partneru pārstāvniecības sekmēšana nacionālā, reģionālā, uzņēmumu/organizāciju līmenī un medijos; sadarbības veicināšana starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām, sociālajiem partneriem, pašvaldībām, tiesībsaragājošām iestādēm un citām valsts pārvaldes iestādēm dažādos formātos, nolūkā stiprināt tiesiskumu un labu pārvaldību, nodrošināt mazāk aizsargāto grupu pārstāvniecību, mazināt korupciju un ēnu ekonomiku; realizēt informatīvas un izglītojošas kampaņas, lai paaugstinātu sabiedrības pilsonisko izglītību un uzticēšanos likuma varai, stiprinātu tiesiskumu, sekmēt tehnoloģiski digitālas un inovatīvas vides iespēju izmantošanu, nodrošinot informāciju par demokrātiskiem procesiem valstī, cilvēktiesībām, tiesībām iedzīvotājiem dzīvot brīvībā no vardarbības un citu brīvi pieejamu, uzticamu, kvalitatīvu un izglītojošu saturu.

Attiecīgi ir labojami 108.lpp un 111.lpp politiskā mērķa iznākuma rādītāji 4.3.prioritātei. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka DP esošajā redakcijā nav iekļauts 4.3.prioritātes apraksts kā tas ir par citām prioritātēm.

DP pasākumi

DP pasākuma "Ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas attīstība pēdējos gados" tiek norādīts, ka "Ekonomiskā krīze, ko izraisīja COVID-19 pandēmijas ierobežojumi, atstās būtisku ietekmi uz Latvijas ekonomiku un sabiedrību." Vēršam uzmanību, ka tālāk punktā tiek aprakstīta ietekme uz ekonomiku, taču netiek minēta ietekme uz sabiedrību. LPA ieskatā, ir būtiski norādīt arī par ierobežojumu, kas ir noteikti vīrusa Covid-19 pandēmijas laikā, ietekmi uz sabiedrību, ne tikai kā tiešu ietekmi, bet arī netiešo efektu, kas veidojas mentālo problēmu dēļ. Tāpat aprakstā iztrūkst sociālās kohēzijas izvērtējums, tai skaitā mazaizsargāto grupu interešu pārstāvniecība.

DP pasākuma “Produktivitāte, inovācijas un prasmes” aprakstā iztrūkst sociālo inovāciju nepieciešamību skaidrošana, lai gan 4.4.prioritāte ir speciālā prioritāte, kas veltīta sociālām inovācijām aicinām papildināt DP redakciju.

DP iekļautie **digitalizācijas procesi** lielā mērā attiecas arī uz biedrībām un nodibinājumiem un sociālajiem uzņēmumiem – gan kā pašiem tautsaimniecības dalībniekiem, kuriem jāpielāgojas mainīgajiem apstākļiem, tai skaitā digitalizējot to sniegtos pakalpojumus un radot inovatīvu risinājumus, gan arī, kā uz darba tirgus dalībniekiem. Tāpat nevalstiskajam sektoram ir un nākotnē būs būtiska loma digitālās jeb kibervides risku novēršanā, kas saistīts ar nevienlīdzības pieaugumu dēļ digitālo prasmju disbalansa sabiedrībā, piemēram, vecuma, ienākumu un reģionālo atšķirību dēļ un dezinformācijas mazināšanā. Nevalstiskais sektors ir ļoti svarīgs partneris publiskajai pārvaldei sabiedrības informēšanā un izglītošanā, kas ir arī neatsverams partneris digitālo prasmju apguvē, lai sasniegtu dažādas sabiedrības grupas, ko valsts iestādes nespēs dažādu apstākļu dēļ. Tādēļ aicinām paredzēt DP ietvaros diigitālo prasmju pilnveides visiem tautsaimniecības spēlētājiem.

Satura korekcijas

Iedzīvotāju potenciāla pilna izmantošanas pasākumu aicinām papildināt ar cilvēkkapitāla stiprināšanu.

(28) Latvijā ir zems sabiedrības un darbaspēka **digitālo prasmju** līmenis, kas ierobežo inovācijas potenciālu uzņēmumos, kavē dalību mūžizglītībā un bezdarbnieku dalību aktīvajos nodarbinātības, kultūras, pilsoniskās līdzdalības un citos pasākumos, kas ir un tiks digitalizēti. Latvijas iedzīvotājiem trūkst visu līmeņu digitālās prasmes un vērojams zems IKT speciālistu īpatsvars darbaspēkā. Tikai 43% Latvijas iedzīvotāju vecumā no 16 līdz 74 gadiem ir digitālās pamatprasmes (58% ES kopumā), un IKT speciālisti veido nelielu darbaspēka daļu (1,7% salīdzinājumā ar 3,9% ES, savukārt IKT speciālistes sievietes procentuāli no nodarbināto sieviešu skaita ir tikai 0,5% salīdzinājumā ar 1,4% ES).

(30) tiek minēts, ka "Latvijā iekļaujoša izglītība ir definēta kā process, kurā tiek nodrošinātas atbilstošas visu izglītojamo daudzveidīgās vajadzības, palielinot ikviena izglītojamā līdzdalības iespējas mācību procesā, kultūrā un dažādās kopienās un samazinot izslēgšanas iespējas no izglītības un izglītības ieguves procesa." No DP satura nav saprotams, kādas kopienas tiek saprastas punktā norādītajā kontekstā.

(36) norādīts, ka Izglītojamo iesaiste interešu izglītībā sekmē mācīšanās prasmju pilnveidi, dzīvei nepieciešamu iemaņu un prasmju praktisku apguvi, socializēšanos, jaunas pieredzes iegūšanu, kā arī mazina sociālās atstumtības risku, veicinot vienlīdzīgu piekļuvi kvalitatīvai un iekļaujošai izglītībai. Jāmin, ka tikai ar interešu izglītību nav iespējams mazināt sociālās atstumtības riskus. Mūsu ieskatā, ir būtiski veicināt arī iespēju darboties jauniešu organizācijās, kas veicina piederību grupai, darbojas jauniešiem interesantos apstākļos vienaudžu vidē.

(65) norādīts, ka "Satiksmes drošības uzlabošanas darbi valsts autoceļu tīklā tiek plānoti, ņemot vērā valsts autoceļu bīstamo posmu un krustojumu ("melno punktu") kartes." Vēršam uzmanību, ka ir būtiski iesaistīt biedrību un nodibinājumus, kuri var sniegt savu ekspertīzi par iespējamajiem risinājumiem, lai mazinātu bīstamību. Jāmin, ka bieži nelaimes gadījumi notiek, jo ceļa infrastruktūras risinājums nav pārdomāts no intuitīvas izpratnes, proti, bieži infrastruktūras risinājums ir pārdomāts no projektēšanas viedokļa, taču no cilvēka, kurš lieto infrastruktūru, viedokļa risinājumam jābūt citādam. Šis arguments attiecināms arī uz DP 67.punktu.

Aicinām DP 1.5. apakšnodaļu papildināt ar informāciju par sabiedrības līdzdalības veicināšanas nepieciešamību. Uzskatām, ka veicinot pilsoniskās sabiedrības aktivitātes ir iespējams mazināt daļu no ekonomiskiem vai sociāliem riskiem, piemēram, sociālo izstumšanu,

Aicinām pārskatīt DP 89. punkta atrašanās vietu. Minētais punkts nav attiecināms uz 1.5.apakšnodaļu.

(93) norādīts " ATR rezultātā izveidoto pašvaldību atbalstam RPP ir ietverti atbalsta pasākumi uzņēmējdarbības veicināšanai, pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai, publiskās pārvaldes un pilsoniskās sabiedrības kapacitātes celšanai, kā arī sabiedrības līdzdalības palielināšanai lēmumu pieņemšanas procesos." Vēršam uzmanību, ka ATR nevar veicināt pilsoniskās sabiedrības kapacitātes celšanu. Lai tas notiktu, nepieciešams organizatoriski risinājumi un finansējums. Pēc jaunā "Pašvaldību likuma" spēkā stāšanās, iespējams, tiks veicināta iedzīvotāju iesaiste lēmumu pieņemšanā, taču ņemot vērā, ka par darbu iedzīvotāju padomēs netiek plānots maksāt, neesam pārliecināti, ka tiks veicināta pilsoniskās sabiedrības kapacitāte.

Latvijas Pilsoniskā alianse apliecina gatavību līdzdarboties DP izstrādes turpmākajā procesā, informējot un konsultējot, un aicina informēt par šī procesa tālāku izstrādi.

Ar cieņu,

Direktore

(paraksts*)

Kristīne Zonberga

* Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu

Zonberga
Kristine@nvo.lv
Zaļūksnis
Artis@nvo.lv
24245580

*Atzinums ir sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.
Par atzinuma saturu atbild Latvijas Pilsoniskā alianse.*

Kultūras ministrija

Sabiedrības integrācijas
fonds